

Marcin Wilkowski  
Collegium Civitas  
[marcin@wilkowski.org](mailto:marcin@wilkowski.org)

## Od osobistej archiwistyki cyfrowej do edukacji medialnej

**Streszczenie:** Artykuł przedstawia zagadnienie ochrony osobistych zbiorów cyfrowych jako wyzwania dla edukacji medialnej. Obok prezentacji genezy problemu porusza wątek odpowiedzialności instytucji dziedzictwa za upowszechnianie wiedzy na ten temat, wskazując pozytywny przykład działań Biblioteki Kongresu. Podkreśla również konieczność uznania wartości osobistych zbiorów cyfrowych oraz efektywnej edukacji do prywatności.

**Słowa kluczowe:** osobista archiwistyka cyfrowa, edukacja medialna

Osobista archiwistyka cyfrowa (*personal digital archiving*) to jeden z wątków badań i dyskusji nad zabezpieczaniem zbiorów cyfrowych (*digital preservation*)<sup>1</sup>. Jego treścią jest refleksja teoretyczna nad cyfrowymi zbiorami osobistymi czy rodzinnymi oraz praktyka ich gromadzenia, porządkowania, zabezpieczania i długoterminowego przechowywania. Przymiotnik *cyfrowa (digital)* dotyczy tu zarówno obiektów posiadających pierwotną po stać analogową, jak i zbiorów istniejących oryginalnie jedynie w postaci numerycznej (*born digital*), w tym także zbiorów, które nie mogą zostać w pełni odwzorowane poza właściwym oprogramowaniem i środowiskiem cyfrowym<sup>2</sup>.

### Jak powstawały osobiste zbiory cyfrowe?

Temat zabezpieczania zbiorów elektronicznych nie jest nowy — amerykańskie archiwa narodowe podjęły go już w latach 60., tworząc dział Machine-Readable Records<sup>3</sup>. Nowe wyzwania pojawiły się wraz z wzrastającą popularnością komputerów osobistych (PC) oraz rozwojem Internetu w drugiej połowie lat 90. Problem archiwizacji zbiorów cyfrowych przestał być wówczas istotny jedynie dla dużych, centralnych instytucji — archiwów czy biblio-

---

1 Wprowadzenie do historii anglosaskich badań nad osobistą archiwistyką cyfrową (*personal digital archiving*) wraz z bibliografią znaleźć można we wstępie do zbioru: LEE, CH.A. (ed.). *I, Digital: Personal Collections in the Digital Era*. Chicago: Society of American Archivists, 2011, s. 1–21. Definicje osobistych zbiorów cyfrowych proponuje m.in. Neil Beagrie w: BEAGRIE, N. Plenty of Room at the Bottom? Personal Digital Libraries and Collections. *D-Lib Magazine* [on-line]. 2005, t.11, nr 6 [dostęp 17.02.2014]. Dostępny w: <http://www.dlib.org/dlib/june05/beagrie/06beagrie.html>. Od 2005 r. badania nad kompetencjami społecznymi w zakresie archiwizowania osobistych zbiorów cyfrowych prowadzi m.in. Catherine C. Marshall (Microsoft Research).

2 Mam tu na myśli obiekty cyfrowe, takie jak animacje komputerowe czy strony WWW, których nie da się — w odróżnieniu od plików tekstowych — wydrukować czy w inny sposób w pełni odwzorować i zarchiwizować poza interfejsem komputera. Jeff Rothenberg w prezentacji przedstawionej w 2012 r. podczas konferencji z cyklu Future Perfect obiekty tego typu określił jako *inherently digital artifacts*; zob. ROTHENBERG, J. Digital Preservation in Perspective: How far have we come, and what's next?. W: *Slideshare* [on-line]. Apr 02, 2012 [dostęp 17.02.2014]. Dostępny w: (Future [http://www.slideshare.net/FuturePerfect/\\_jeff-rothenberg-digital-preservation-perspective](http://www.slideshare.net/FuturePerfect/_jeff-rothenberg-digital-preservation-perspective) Perfect Conference, 26–27 March 2012).

3 AMBACHER, B.I (ed). *Thirty Years of Electronic Record*. Lanham: Scarecrow Press, Inc., 2003, s. IX–XII.

tek. Odtąd także mniejsze podmioty, przedsiębiorstwa oraz zwykli użytkownicy mieli zdobywać negatywne doświadczenia związane z utratą danych lub niemożnością ich po prawego odczytania wobec gwałtownego rozwoju oprogramowania i sprzętu komputerowego. Jednak w tym czasie instytucje dziedzictwa i komputeryzowane przedsiębiorstwa koncentrowały się na własnych profesjonalnych projektach zabezpieczania danych cyfrowych, a problem cyfrowych zbiorów prywatnych nie był jeszcze wielkim społecznym wyzwaniem także dlatego, że podstawowym modelem tworzenia tych zasobów była wciąż digitalizacja dokumentów analogowych, np. skanowanie fotografii rodzinnych, których analogowe oryginały były wciąż przechowywane. Catherine C. Marshall zwraca uwagę na ówczesną bardzo ograniczoną dostępność narzędzi pozwalających na łatwe tworzenie osobistych plików cyfrowych — aparat cyfrowy o przeciętnych parametrach, produkujący zdjęcia w rozdzielczości 800 na 600 pikseli, kosztował wówczas w Stanach Zjednoczonych około 800 dolarów<sup>4</sup>. Fotografie nim zrobione — jeśli zostały zapisane w bezstratnych plikach .tiff — ledwo mieściły się na 3,5-calowych dyskietkach. Nie było ich także gdzie publikować — niewiele osób tworzyło swoje strony domowe, ucząc się od podstaw kodu HTML. Sieć WWW oglądana przez przeglądarki Netscape Navigator (wersja 1.0 z końca 1994 r.) czy Internet Explorer I (sierpień 1995 r.), instalowane na premierowym wówczas systemie operacyjnym Windows 95, wypełniały głównie zasoby pochodzenia instytucjonalnego czy komercyjnego — strony uczelni czy dużych przedsiębiorstw, portale informacyjne<sup>5</sup>.

Inter net zdecydowanie nie był jeszcze *osobistym* medium, także dlatego, że korzystała z niego niewielka część populacji. Tamta sieć zdecydowanie różniła się od współczesnej, będącej narzędziem kreowania tożsamości i ważną infrastrukturą codziennej komunikacji. Symbolem jej personalnego charakteru jest dziś Facebook z ponad miliardem trzystoma miliona mi użytkowników. Chociaż nierozpoznawany przez swoich użytkowników jako osobiste archiwum dokumentujące prywatną codzienność, Facebook ze swoimi algorytmami i interfejsami oferuje szablon (*template*), za pomocą którego budują oni swoją internetową tożsamość i personalizują Internet osobistymi danymi<sup>6</sup>.

## Między użytkownikiem a instytucją

Wydaje się, że pomimo technicznej ewolucji Internetu i zmian w odnoszących się do niego protokołach społecznych<sup>7</sup> temat osobistej archiwistyki cyfrowej wciąż pozostaje na marginesie. Chociaż rozpoznawany i dyskutowany w badaniach, publikacjach i na konferen-

4 MARSHALL, C. Challenges and opportunities for personal digital archiving. W: LEE, CH.A. (ed.) *Digital: Personal Collections in the Digital Era*. Chicago: Society of American Archivists, 2011 [dostęp 17.02.2014], s. 91–92. Dostępny w: <http://www.csdl.tamu.edu/~marshall/I-Digital-Marshall.pdf>.

5 Ważnym etapem rozwoju Webu w kierunku *sieci osobistej* jest końcówka lat 90. XX w. i początek XXI w., kiedy największą popularność zdobywają serwisy pozwalające na założenie strony domowej, m.in. Geocities (założone w 1998 r.). Ten przejęty przez Yahoo serwis został ostatecznie zamknięty w październiku 2009 r., mimo że wielu użytkowników wciąż nie zabezpieczyło umieszczonych tam przez siebie materiałów. Jedynie część z 38 mln stron z Geocities jest dziś dostępnych dzięki staraniom fundacji Internet Archive. Przed 1995 r. w World Wide Web dostępne były serwisy m.in. The Internet Movie Database, MTV, The Economist, Pizza Hut, Whitehouse.gov, Yahoo oraz strony uczelniane. Zob.: List of websites founded before 1995. W: *Wikipedia: the free encyclopedia* [on-line]. 14.02.2014 [dostęp 17.02.2014]. Dostępny w: [http://en.wikipedia.org/wiki/List\\_of\\_websites\\_founded\\_before\\_1995](http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_websites_founded_before_1995).

6 Zob.: SINN, D., SYN, S.Y. Personal Documentation on a Social Network Site: Facebook, a Collection of Moments from Your Life?. *Archival Science* 2014, t. 14, nr 2, s. 95-124.

cyjach naukowych, jest bardzo mało widoczny poza kręgiem akademickim i profesjonalnym<sup>8</sup>. Być może — jak sugeruje przywołana już Catherine C. Marshall — ma to związek z tym, że zwykli użytkownicy Internetu nie widzą potrzeby dbania o swoje cyfrowe zbiory. Niewielkie koszty zakupu kolejnych nośników danych (nowych dysków twardej, przenośnych pamięci USB itp.) oraz zwiększająca się popularność przechowywania plików w chmurze (w usługach takich jak Dropbox, Google Drive czy Amazon Cloud Drive) sprawiają, że kasowanie wydaje się zbędne<sup>9</sup>. Skoro można przechowywać wszystko, a wybór i porządkowanie plików zabiera czas i wymaga odpowiednich kompetencji, budowanie własnego prywatnego archiwum cyfrowego nie wydaje się ani niezbędne, ani atrakcyjne. Dodatkowo Facebook czy Google w swojej ofercie dla użytkowników gwarantują bezpieczeństwo wprowadzanych do ich serwisów osobistych treści i przedstawiają się jako wygodna alternatywa dla przechowywania i porządkowania danych na własnych nośnikach. Aplikacje Facebooka czy Instagrama na smartfony działają już w modelu, w którym dane generowane przez użytkownika (fotografie lub filmy) są automatycznie przejmowane i następnie udostępniane wyłącznie w ich własnej infrastrukturze. Osobiste pliki cyfrowe coraz częściej porządkowane są nie na dysku twardym osobistego komputera, ale na zewnętrznych nośnikach i w zewnętrznych aplikacjach, nad którymi użytkownik nie ma pełnej kontroli.

Dystans instytucji pamięci wobec osobistej archiwistyki cyfrowej wynikać może z faktu, że problem ten i jego rozwiązania odbiegają znacząco od specyfiki profesjonalnych projektów *digital preservation*. Założenia i metody przyjmowane przez instytucje nie mogą być wprost wykorzystane w osobistych zbiorach cyfrowych<sup>10</sup>. Powoduje to konieczność organizowania osobnych projektów badawczych i edukacyjnych rozwijanych równoległe do — a nie w ramach — projektów skierowanych do instytucji. Z drugiej jednak strony instytucje pamięci są zainteresowane prywatnymi zbiorami cyfrowymi jako częścią współczesnego dziedzictwa kulturowego<sup>11</sup> — wyrazem tego są realizowane w wielu krajach programy archiwizacji WWW, obejmujące także strony prywatne czy serwisy społecznościowe, oczywiście w zakresie zbiorów możliwych do automatycznego pozyskania.

Na problem ten zwraca uwagę Biblioteka Kongresu w raporcie *Perspectives on Personal Digital Archiving* (2013), będącym podsumowaniem podejmowanych przez tę instytucję w ostatnich latach starań w zakresie upowszechniania wiedzy o zabezpieczaniu i zarzą-

---

7 GITELMAN, L. Introduction: Media as Historical Subjects. W: TEJŽE. *Always Already New: Media, History and The Data of Culture*. Cambridge: London: MIT Press, 2006, s. 1-22. [Przyp. red.: Tekst *Introduction* jest dostępny w wersji PDF pod adresem:

<http://faculty.georgetown.edu/irvinem/theory/Gitelman-Always-Already-New-Intro-excerpts.pdf>.

8 Odpowiedniej analizie domaga się obecność tych wątków zwłaszcza w programach edukacji medialnej i innych projektach i akcjach edukacyjnych dotyczących bezpieczeństwa korzystania z Internetu oraz polityce edukacyjnej archiwów i bibliotek.

9 MARSHALL, C. *dz. cyt.*, s. 98.

10 STRODL, S. i in. Personal & SOHO archiving. W: *Proceedings of the 8th ACM/IEEE-CS Joint Conference on Digital Libraries (JCDL'08), Pittsburgh PA, USA, June 16–20 2008* [on-line]. New York, 2008, s. 4 [dostęp 17.02.2014]. Dostępny w: <http://www.ifs.tuwien.ac.at/~strodl/paper/fp077-strodl.pdf>.

11 Zob.: Karta w sprawie ochrony dziedzictwa cyfrowego. Konferencja Generalna UNESCO, 32 sesja: 2003, rezolucja nr 42 z dnia 15 października 2003. W: *Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych* [on-line]. [Dostęp 17.02.2014]. Dostępny w: <http://www.archiwa.gov.pl/pl/dokument-elektroniczny/961-karta-unesco.html>.

dzianiu osobistymi kolekcjami cyfrowymi. Nie zdefiniowano tam wprost pojęcia *personal digital archiving*, ale uznano wagę problemu: programy digitalizacyjne Biblioteki Kongresu ustawiono w relacji do wysiłków zwykłych ludzi, próbujących zabezpieczyć własne prywatne i rodzinne zbiory cyfrowe. Perspektywą, w jakiej poruszany jest ten temat, jest realna groźba ich utraty oraz idea wspólnego cyfrowego dziedzictwa: *Wyobraź sobie kogoś, kto za 50 lat zechce badać życie w początkach XXI wieku. Jakie kolwiek rozsądne zrozumienie tego czasu wymagać będzie skorzystania ze źródeł born digital: stron internetowych, wiadomości poczty elektronicznej, fotografii cyfrowych i sze regu innych materiałów, które istnieją jedynie w postaci cyfrowej. Oznacza to konieczność zabezpieczania wielu cyfrowych informacji do długotrwałego przechowywania. Jest to przy tym coś zupełnie innego niż zabezpieczanie książek, dokumentów i innych tradycyj nych form, za pomocą których przekazujemy informacje*<sup>12</sup>.

### Wyzwania dla edukacji w dziedzinie osobistej archiwistyki cyfrowej

Jakiegokolwiek działania edukacyjne związane z osobistą archiwistyką cyfrową prowadzone przez instytucje, takie jak archiwa czy biblioteki oznaczają automatycznie uznanie przez nie kulturowej i społecznej ważności tego typu zbiorów, nawet jeśli większość z nich nie posiada pierwotnej postaci analogowej (np. nie są skanami papierowych dokumentów, fotografii itp.). W efekcie dyskusje i opinie wartościujące zbiory archiwalne jedynie w zależności od ich postaci przestają mieć sens, a skoro tak, zasadne stają się pytania o skuteczność i zakres działań, takich jak archiwizacja zbiorów WWW czy tworzenie repozytoriów publikacji cyfrowych. Oczywiście, wprowadzenie do misji instytucji pamięci zainteresowania zasobami *born digital* i jego rzeczywiste egzekwowanie to ogromne wyzwanie, szczególnie że problemy organizacyjne i finansowe, dotyczące digitalizacji tradycyjnych zbiorów, wciąż nie są rozwiązane w optymalny sposób. Edukując w zakresie osobistej archiwistyki cyfrowej instytucje pamięci — także w Polsce — przyznać muszą, że jest to temat ważny i aktualny, a skoro tak, to nakładają na siebie zobowiązanie, żeby podjąć go nie tylko w działaniach edukacyjnych, ale w konkretnych projektach badawczych i archiwalnych. Co więcej, oznacza to także konieczność wprowadzenia do planów dydaktyki akademickiej na kierunkach historycznych i archiwistycznych elementów związanych z zabezpieczaniem, zarządzaniem, udostępnianiem oraz — co ważne — badaniem zbiorów cyfrowych.

Dużym problemem przy projektowaniu edukacji dla potrzeb osobistej archiwistyki cyfrowej może być określanie zakresu zabezpieczanych zbiorów. Dostrzec to można wyraźnie z perspektywy tak popularnego dziś Facebooka. Frank McCown i Michael L. Nelson opisują poszczególne rodzaje treści, które mogą tam podlegać zabezpieczeniu<sup>13</sup>. Skoro jednak Facebook to nie tylko zestaw rozmaitych podstron, na których publikowane są wybrane

12 Perspectives on personal digital archiving. W: *National Digital Information Infrastructure and Preservation Program* [on-line]. Washington: Library of Congress, 2013, s. 3 [dostęp 17.02.2014]. Dostępny w: [http://www.digitalpreservation.gov/documents/ebookpdf\\_march18.pdf](http://www.digitalpreservation.gov/documents/ebookpdf_march18.pdf).

13 MCCOWN, F., NELSON, M.L. What happens when Facebook is gone? W: *Proceedings of the 2009 joint international conference on Digital Libraries—JCDL '09* [on-line]. New York, 2009, s. 2 [dostęp 17.02.2014]. Dostępny w: [http://www.researchgate.net/publication/220924388\\_What\\_happens\\_when\\_facebook\\_is\\_gone/file/9c960518682d8e5581.pdf](http://www.researchgate.net/publication/220924388_What_happens_when_facebook_is_gone/file/9c960518682d8e5581.pdf).

treści, ale przede wszystkim system relacji między użytkownikami, należy zastanowić się, czy i w jaki sposób można zachować te relacje. McCown i Nelson piszą o *archiwizacji do świadczenia* tego serwisu (*archiving of experience*), mają jednak na myśli umożliwienie przeszukiwania czy dynamicznego wyświetlania treści w odpowiednio przygotowanych zarchiwizowanych wersjach profili. Tymczasem może należałoby archiwizować nie tylko poszczególne leksje takiego biograficznego hipertekstu<sup>14</sup>, jakim jest Facebook: pojedyncze profile, wpisy czy pliki, ale też połączenia między nimi, wychodzące do innych użytkowników czy odwołujące się do zewnętrznych źródeł? To pytanie o to, jaki jest zakres osobistych treści i prywatnych relacji danego użytkownika.

W przypadku Facebooka mamy do czynienia z typem zbiorów cyfrowych, których dokładna analogowa reprezentacja, np. w formie wydruku, nie jest możliwa<sup>15</sup>. Przyjęcie takiego założenia w archiwizacji profili w serwisach społecznościowych, poczty elektronicznej czy innych zbiorów cyfrowych o tak dynamicznym charakterze inspirowane pytania także o sposoby prezentacji. Znowu wrócić tu można do koncepcji *archiving of experience* lub zastanowić się nad użytecznością wizualizacji jako modelu przedstawiania relacji między zabezpieczonymi obiektami. Dobrym przykładem może być tu projekt [Immersion](#)<sup>16</sup>, realizowany w Massachusetts Institute of Technology (MIT). W Immersion skrzynka email wizualizowana jest jako sieć połączeń między osobami, które wymieniały ze sobą wiadomości. Pozwala to spojrzeć ponad strukturę kolekcji, dostrzec międzyludzkie powiązania i relacje, na których odkrywaniu i zachowaniu powinno zależeć organizatorom archiwum. Posługiwanie się takim zbiorem wymaga jednak umiejętności odczytywania informacji o zbiorach zapisanych już nie w tradycyjnej formie tekstowej czy zestawienia tabelarycznego.

Edukacja dla potrzeb cyfrowej archiwistyki osobistej to także edukacja w zakresie prywatności w internecie. Jej treścią nie jest jedynie budowanie świadomości co do skali informacji osobistych, które — często nieświadomie — ujawniamy i pozostawiamy on-line, ale też o pokazywanie, co dalej się z nią dzieje oraz przez kogo i jak może być wykorzystywana. Także w przypadku osobistych zbiorów cyfrowych mamy do czynienia z podmiotami rynkowymi i komercyjnymi, działającymi w ramach własnych wewnętrznych regulaminów i nastawionymi na zysk. Dobrym przykładem jest tu Facebook, który gromadzi pokaźny zasób informacji biograficznych o swoich użytkownikach i o relacjach między nimi. Gromadzi także dane spoza Internetu, np. poprzez aplikacje dla biegaczy i rowerzystów, dokumentujące trasy treningów i dane biologiczne, takie jak waga, wzrost czy spalone kalorie. Gromadzenie, przetwarzanie i archiwizowanie takich danych nie jest — jak w przypadku publicznego archiwum — celem samym w sobie, ale tylko podstawą modelu biznesowego polegającego na sprzedaży odpowiednio kierowanych reklam. Inaczej niż w publicznych archiwach, w każdej chwili, wybrane przez administratorów treści — albo nawet całe konto użytkownika — mogą zostać zablokowane. Podobnie zablokowana może być opcja eksportu swoich danych z tego serwisu, choć dziś jest jeszcze dostępna. Facebook nie ma żadnego interesu w ułatwianiu zabezpieczania danych swoich użytkowników choćby poprzez eksportowanie ich na nośniki zewnętrzne. Problem jest istotny także dlatego, że

---

14 Odmiany hipertekstu. W: VANDERDOPE, CH. *Od papieru do hipertekstu. Esej o przemianach tekstu i lektury*. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2008, s. 101-108.

15 Zob. przypis 2.

16 Wszystkie odesłania do stron internetowych przedstawiają wersję aktualną w dn. 10.09.2014 r.

z infrastruktury Facebooka korzysta wiele podmiotów publicznych, których treści — jako część ewidencjonowanego niepaństwowego zasobu archiwalnego — mogą interesować instytucje pamięci i badaczy.

Edukacja dla potrzeb cyfrowej archiwistyki osobistej powinna zatem zwracać uwagę na to, że przestrzeń, w ramach której ujawniamy naszą tożsamość publikując zdjęcia cyfrowe, prowadząc profil czy wymieniając się wiadomościami poczty elektronicznej nie jest przestrzenią neutralną i nie jest zarządzana przez instytucje o neutralnym charakterze. Problem ten dotyczy także zbiorów osobistych przechowywanych — również jako kopia bez pieczęstwa — w tzw. chmurze obliczeniowej (*cloud computing*), w komercyjnych usługach takich jak Dropbox czy Google Drive. Osobnym wątkiem jest kwestia relacji między instytucjami pamięci odpowiedzialnymi za zabezpieczanie ewidencjonowanego niepaństwowego zasobu archiwalnego a komercyjnymi zagranicznymi dostawcami usług, takimi jak Facebook czy Google, oraz problem dziedziczenia zbiorów cyfrowych (*digital property*)<sup>17</sup>.

Projekt [Narrative](#) to zaprojektowana w Szwecji aplikacja internetowa oraz niewielkie narzędzie w formie przypinanego do ubrania klipsu, w którym znajduje się kamera. Ideą jego twórców jest *lifelogging*, czyli archiwizowanie codziennego życia na bieżąco i automatycznie, bez angażowania naszej uwagi. To czytelny symbol sytuacji, w której się dzisiaj znajdujemy. Nie tyle pamiętamy i archiwizujemy, ile *jesteśmy pamiętani i archiwizowani*. Otaczające nas archiwa sprawiają, że zapominanie staje się rzadkim przywilejem<sup>18</sup>. Dlatego edukacja w zakresie cyfrowej osobistej archiwistyki powinna być także edukacją w zakresie zapominania, uczącą umiejętności rezygnacji z możliwości, jakie dają powszechnie dostępne narzędzia, gromadzące nieustannie informacje o naszym życiu.

Skalę inwigilacji ukazał niemiecki polityk Malte Spitz, pozyskując i ujawniając za pomocą wizualizacji dane zgromadzone na swój temat przez Deutsche Telekom: *Otrzymałem brzydką brązową kopertę z płytą CD w środku. I oto właśnie, co na niej było. 35.830 linijek informacji. W pierwszej chwili pomyślałem: no tak, duży plik. Dobrze. Po chwili zdałem sobie sprawę, że to moje życie. Ten plik zawiera 6 miesięcy mojego życia. Zastanawiałem się, co z nim zrobić. Bo z tego widać gdzie jestem, gdzie śpiam, co robię. Zdecydowałem, że chcę to pokazać. Opublikować. Chcę pokazać ludziom, co oznacza przechowywanie danych. Razem z Zeit Online i Open Data City stworzyliśmy to. To wizualizacja 6 miesięcy mojego życia. Można zbliżyć i oddalić, przewinąć w przód i w tył. Widać każdy mój krok. A nawet jak jadę pociągiem z Frankfurtu do Kolonii i jak często wtedy dzwonię*<sup>19</sup>.

---

17 Zob. np. BELLAMY, C. i in. *Death and the Internet. Consumer issues for planning and managing digital legacies* [on-line]. Melbourne, 2013 [dostęp 18.02.2014]. Dostępny w: <http://www.craigbellamy.net/images/death.pdf>. Strona projektu: <http://www.digitalheritage.net.au/>.

18 Zob. MAYER-SCHÖNBERGER, V. *Delete: The Virtue of Forgetting in the Digital Age*. Princeton: Princeton University Press, 2009.

19 SPITZ, M. Twój operator telefoniczny patrzy. W: *TEDGlobal* [on-line]. 2012 [dostęp 17.02.2014]. Dostępny w: [http://www.ted.com/talks/lang/pl/malte\\_spitz\\_your\\_phone\\_company\\_is\\_watching.html](http://www.ted.com/talks/lang/pl/malte_spitz_your_phone_company_is_watching.html). Rejestracja i transkrypcja wystąpienia na TEDGlobal.

Edukacja dla potrzeb cyfrowych zbiorów osobistych wymaga jednak jeszcze jednej pracy: rozpoznania zmian kulturowych dotyczących prywatności, konstruowania tożsamości on-line i zarządzania nią, czy nowych modeli komunikacji. Przykładowo, ucząc zarządzania zbiorem fotografii cyfrowych, warto mieć świadomość tego, jaką rolę pełnią dziś fotografie, które stały się — jak pisze José van Dijck — przede wszystkim narzędziem komunikacji, tracąc swoje tradycyjne, biograficzne znaczenie<sup>20</sup>. Rozpoznanie tego nowego kontekstu ma fundamentalne znaczenie dla programów wspierających tworzenie osobistych zbiorów cyfrowych. Oznacza także konieczność podejmowania decyzji co do tego, czy jako instytucje i edukatorzy akceptujemy te zjawiska, czy raczej odwołujemy się do norm wykształconych w przeszłości.

*Niniejszy artykuł jest rozszerzoną wersją wystąpienia podczas IV Toruńskich Konfrontacji Archiwalnych (Toruń, 5–6 grudnia 2013).*

#### **Bibliografia:**

1. AMBACHER, B.I. *Thirty Years of Electronic Record*. Lanham: Scarecrow Press, Inc., 2003. ISBN 0-8108-4769-8.
2. BEAGRIE, N. *Plenty of Room at the Bottom? Personal Digital Libraries and Collections*. *D-Lib Magazine* [on-line]. 2005, Volt.11, nr 6 [dostęp 17.02.2014]. Dostępny w: <http://www.dlib.org/dlib/june05/beagrie/06beagrie.html>. ISSN 1082-9873.
3. BELLAMY, C. i in. *Death and the Internet. Consumer issues for planning and managing digital legacies* [on-line]. Melbourne, 2013 [dostęp 18.02.2014]. Dostępny w: <http://www.craigbellamy.net/images/death.pdf>.
4. DIJCK VAN, J. *Digital photography: communication, identity, memory*. *Visual Communication* 2008, t. 7, nr 1, s. 57-76. ISSN 1470-3572.
5. GITELMAN, L. *Introduction: Media as Historical Subjects*. W: TEJŽE. *Always Already New: Media, History and The Data of Culture*. Cambridge, London: MIT Press, 2006, s.1-22. ISBN 9780262572477.
6. *Karta w sprawie ochrony dziedzictwa cyfrowego.*, Konferencja Generalna UNESCO, 32 sesja: 2003, rezolucja nr 42 z dnia 15 października 2003. W: Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych [on-line]. [Dostęp 17.02.2014]. Dostępny w: <http://www.archiwa.gov.pl/pl/dokument-elektroniczny/961-karta-unesco.html>.
7. LEE, CH.A. (eEd.). *I, Digital: Personal Collections in the Digital Era*. Chicago: Society of American Archivists, 2011. ISBN 1-931666-38-5.
8. *List of websites founded before 1995*. W: *Wikipedia: wolna encyklopedia* [on-line]., 14.02.2014 01:12 [dostęp 17.02.2014]. Dostępny w: [http://en.wikipedia.org/wiki/List\\_of\\_websites\\_founded\\_before\\_1995](http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_websites_founded_before_1995).
9. MARSHALL, C. *Challenges and opportunities for personal digital archiving*. W: LEE, CH.A. *I, Digital: Personal Collections in the Digital Era*. Chicago: Society of American Archivists, 2011, s. 91–92 [dostęp 17.02.2014]. Zob. Dostępny w: <http://www.csd.tamu.edu/~marshall/I-Digital-Marshall.pdf>.
10. MAYER-SCHÖNBERGER, V. *Delete: The Virtue of Forgetting in the Digital Age*. Princeton: Princeton University Press, 2009. ISBN 9780691150369.
11. ROTHENBERG, J. *Digital Preservation in Perspective: How far have we come, and what's next?* Conference, 26–27 March 2012. W: *Slideshare* [on-line]. Apr 02, 2012 [dostęp 17.02.2014]. Dostępny w: <http://www.slideshare.net/FuturePerfect/jeff-rothenberg-digital-preservation-perspective>.

---

<sup>20</sup> DIJCK VAN, J. *Digital photography: communication, identity, memory*. *Visual Communication* 2008, t. 7, nr 1, s. 59-76.

12. SINN, D., SYN, S.Y. Personal Documentation on a Social Network Site: Facebook, a Collection of Moments from Your Life? *Archival Science*. 2014, t. 14, nr 2, s. 95-124. ISSN 1389-0166.
13. SPITZ, M. Twój operator telefoniczny patrzy. W: TEDGlobal [on-line]. 2012 [dostęp 17.02.2014]. Dostępny w: [http://www.ted.com/talks/lang/pl/malte\\_spitz\\_your\\_phone\\_company\\_is\\_watching.html](http://www.ted.com/talks/lang/pl/malte_spitz_your_phone_company_is_watching.html).
14. STRODL, S. i in. Personal & SOHO archiving. W: Proceedings of the 8th ACM/IEEE-CS Joint Conference on Digital Libraries (JCDL'08), Pittsburgh PA, USA, June 16–20 2008 [on-line]. New York, 2008, s. 4 [dostęp 17.02.2014]. Dostępny w: <http://www.ifs.tuwien.ac.at/~strodl/paper/fp077-strodl.pdf>.
15. VANDERDOPE, CH. *Od papirusu do hipertekstu. Esej o przemianach tekstu i lektury*. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2008., ISBN:978-83-235-0435-1.

---

Wilkowski, M. Od osobistej archiwistyki cyfrowej do edukacji medialnej. *Biuletyn EBIB* [on-line] 2014, nr 6 (151), *Archiwa prywatne i społeczne jako składnik dziedzictwo narodowego*. [Dostęp 20.09.2014]. Dostępny w: <http://open.ebib.pl/ojs/index.php/ebib/article/view/274>. ISSN 1507-7187.